

ስራሕ

መእተዊ ባብ ናይ ስራሕ ዕዳጋ

ምድላይ ስራሕ

መሰልን ግዴታን

ስራሕ አልቢነት

ተፈላግነት ዲፕሎማ

መእተዊ ባብ ናይ ስራሕ ዕዳጋ

ኣብ ስዊስ ናይ ስራሕ ዕድል ክትረክብ ይኹን ናይ ገዛእ ርእሰኻ ትካል ክትገብር፡ ከም መቐላዊ ዜግነትካን ናብ ስዊስ መምጽኢኻ ምኽንያትን ይፈላለ። ንዝኾነ ግን ኣብ ስዊስ ዝሰርሕ ሰብ፡ ኣብ ናይ ማሕበራዊ ድሕነት ትካላት ክምዝገብ ይግባእ።

ናይ ስራሕ ፍቓድ

ሕቶ ብዛዕባ ፍቓድ ስራሕ መብዛሕትኡ ግዜ ኣብ ሓደ እዋን ምስ ምሃብ መንበሪ ፍቓድ እዩ ዝውዳእ። ከም ንቡር ኣብ ስዊዘርላንድ መሰል መንበሪ ዘለዎም ሰባት ክሰርሑ'ውን ይፍቀደሎም እዩ ። ከከም ዜግነቶምን ንውሓት ስርሖምን ኣስራሕቲ ወይ ስራሕተኛታት ፍቓድ ክወሃቦም ይሓቱ። ርግጸኛ እንተ እንተዘይኮንኩም ሓንቲ ካብዘን ኣብ ታሕቲ ተዘርዚረን ዘለዎ ኣብያተ ጽሕፈት ክሕግዛኹም ይኽእላ እየን። እዘን ኣብያተ ጽሕፈት ነቶም ገና ኣብ ስዊዘርላንድ ዘይነብሩን እንተኾነ ግን ኣብዚ ክሰርሑ ዝደልዩን ሰባት እውን ምኽሪ ይህባ እየን። ካብ ዓመተ 2019 ኣትሒዙ ተቐባልነት ዝረኽቡ ስደተኛታት (መንበሪ ፍቓድ B)፡ ግዝያዊ ተቐባልነት ዝረኽቡ ኮይኖም ግን ከም ስደተኛታትን ዘይስደተኛታትን ዝተፈልጡ (መንበሪ ፍቓድ F)፡ ፍሉይ ፍቓድ ኣየድልዮምን እዩ። ግን መጀመርታን መወዳእታን ናይ ነፍስ ወከፍ ስራሕ ብወግዓዊ ፎርም(ቅጥዒ) ናብ ካንቶን ክቐርብ ኣለዎ። (Meldeverfahren). ንጉዳያት ስራሕኩም እቲ እትሰርሕሉ ካንቶን ተሓታቲ እዩ። እዚ ሓበሬታ እዚ ብዘይክፍሊት እዩ ። ሓተቲ ዑቕባ (መንበሪ ፍቓድ N) ንክሰርሑ ፍቓድ የድልዮም እዩ ።

ናይ ገዛእ ርእሰኻ ትካል

ገለ ሰባት ኣብ ስዊስ ናይ ገዛእ ርእሶም ትካል ክገብሩ ምስዝደልዩ፡ ፍቓድ ናይ ምርካብ ዕድሎም ካብ ዜግነቶምን ኣብ ስዊስ ዘለዎም ኩነታት መንበሪ ፍቓድን ይምርኮስ። ንካብ EU/EFTA ሃገራትን ናይ መንበሪ ፍቓድ C ዘለዎም ሰባትን፡ ናይ ገዛእ ርእሶም ትካል ምምስራት ዝቐለለ ኢዩ። ናይ ካንቶን ናይ ስደተኛታትን ምውህሃድን ቦዓል-ስልጣን (Amt für Migration und Integration) ንስደተኛታት ናይ ገዛእ ርእሰኻ ትካል ምምስራት ዝምልከት ተኽእሎ ይሕብሮም። እቲ ፍሉይ ቦታ ናይ ካንቶን ጠለባት ዝሕተቶ (Standortförderung, Aargau Services) ንግብራዊ ክውንነት ይተሓባበር።

ዘይሕጋዊ / ጸሊም ስራሕ

ኣብ ማሕበራዊ ድሕነት ከይተመዝገበ ዝሰርሕ ሰብ፡ ናይ ስራሕ ፍቓድ ዘይብሉ ወይ ደምዙ ንኣኽፈልቲ ግብሪ ዘይሕብር፡ ምቕጻዕቲ ይመጽኡ። እዚ ከኣ ናይ ጸሊም ስራሕ (Schwarzarbeit) ይበሃል።እዚ ናይ ጸሊም ስራሕ፡ ሕጋዊ ሳዕቤናት ኣብ ወሃብ ስራሕን ስራሕተኛን ይኸትል። ካብዚ ወጻኢ እቲ ዝሰርሕ ሰብ ናይ ሓደጋ ውሕስነት ስለዘይብሉ፡ ናይ ጥሮታ ይኹን ድሕነት ሓገዝ የብሉን። ወሃብ ስርሖ ብትክኽል ኣይሰርሕን ኣሎ ዝብል እምነት ዘለዎ ሰብ፡ ብዘይ ክፍሊት ገንዘብ ዘማኽር ትካል (Rechtsberatungsstelle) ክውከስ ይግባእ።

ትሕቲ ዕድመ መንእሰያት

ብመሰረቱ፡ ትሕቲ-ዕድመ መንእሰያት መጀመርታ ኣብ መበል 15 ዓመት ዕድሜኦም ክሰርሑ ይፍቀድ። ፈሸሰ ስራሕ፡ ኣብ ውሱን ከባቢ(ንኣብነት ኣብ ግዜ ዕረፍቲ) ክሰርሑ ይፍቀድ። ወለዲን ወሃብቲ ስራሕን ኣብዚ እቶም ትሕቲ-ዕድመ መንእሰያት ልዕሊ ዓቕምም ክሰርሑ ከይግደዱ ክጥንቀቑ ይግባእ።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክ አድራሻታት ብሮፕራት ቡሉቲን)

www.salut-aargau.ch/ti/work/access-to-the-job-market

ምድላይ ስራሕ

ምስ ካልኣት ሃገራት ብምውድዳር ኣብ ስዊስ ውሑድ ሽቕለት ኣልቦነት ኣሎ። ይኹን እምበር ስስራሕ ኣብ ምድላይ ብዙሕ ጸገማት ኣሎ። ናይ ምስክር ወረቓትን ዲፕሎምን ልዑል ኣገዳስነት ኣለዎም። ምልክት ቛንቛ ጀርመን ዳርጋ ኣብ ኩሉ ስራሓት፡ ሓደ ኣገዳሲ ቅድመ ኩነት ኢዩ።

ክኢላዎ ብቐጻት

ምዝሃም ምያዊ ስልጠና፡ ዲፕሎማን ቀጻሊ ትምህርታዊ ስልጠናን፡ ኣብ ስዊስ ኣብ ኩለን ዓውድታት ዝለዕለ ናይ ስራሕ ዋጋ ይወገቦ። ናይ ወጻኢ ዲፕሎማ፡ ኩሉ ግዜ ቅቡላት ከይኮኑ ይኽእሉ። ካልእ ኣገዳሲ ነገር ኣብ ምድላይ ስራሕ፡ ናይ ስራሕ ምስክር ወረቓት ናይ ቀደም ወሃብ ስራሕ ኢዩ። ንመብዛሕትኡ ስራሓት ምልክት ቛንቛ ጀርመን ኣገዳሲ ኢዩ።

ስራሕ ምርካብ

ናይ ስራሕ ምልክታታት ኣብ ናይ መዓልታዊ ምክልክታታትን ኣብ ዝተፈላለዩ ናይ ኢንተርኔት መስመራትን ይርከቡ። ኣብ ስዊስ ሓደ ናይ ስራሕ ክፋት ቦታ ብተሌፎን ምሕታት ዘይከኣል ወይ ክልኩል ኣይኮነን። ዋላ እቲ ትካል ምልክታ ክፋት ናይ ስራሕ ቦታ እንትዘየውጽኦ ምሕታት ይከኣል ኢዩ። ዞባዊ ናይ ስራሕ ክፋት ቦታ መከፋፈልቲ (RAV) ኣብ ምድላይ ስራሕ ይተሓባበራ። ኣብቲ ቦታ ናይ መዓልታዊ ክፋት ናይ ስራሕ ቦታ ዝዘርግሑ ግዜግን ናይ ኢንተርኔት መድለዩ ስራሕ ኣገልግሎትን ይርከቡ።

ስራሕ ምድላይ / ምምልካት

ሓደ ስራሕ ንምርካብ ከም ንቡር ሰብ ነቲ ስራሕ ብጽሑፍ የመልከት። ሓደ ናይ ስራሕ መሕተቲ ምልክታ ንምጽሓፍ ብውሕዱ ናይ ሂወት ተመክሮ ማለት ድሕረባይታ፡ ተገዳስነትን ተብግሶን ነቲ ስራሕ ከምትደልዩ ዝገልጽ ጽሑፍ፡ እንተተኻኢሉ ከኣ ናይ ትምህርቲ ወይ ስልጠና ዝዛዘምካሉ ምስክር ወረቓቓቲ፡ ዲፕሎማ ከምኡ ውን ናይ ስራሕ ልምዲ ዝገልጽ ምስክር ወረቓት ምቕራብ የድሊ። እቲ ወሃቢ ስራሕ ክቕረካ እንተደልዩ፡ ብኣካል ምስኡ ንምዘርራብ ይዕድመካ። ዝተፈላለዩ ትካላት ስራሕ ንምድላይ ኣብ ዝገበር ምምልካት ወይ ደብዳቤ ምጽሓፍ ብነጻ ብዘይ ክፍሊት ይሕግዙ።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክኣድራቫታት ብሮቩራት ቡለቲን)

www.salut-aargau.ch/ti/work/finding-a-job

መሰልን ግዴታን

ሰራሕተኛን አስራሒን ዝተፈላለዩ መሰልን ግዴታን ኣለዎም። ብሕጊ መሰረት ንኣብነት ዝበዝሐ ናይ ሰራሕ ሰዓታትን ናይ ዕረፍቲ ግዜን ናይ ሰራሕ ውሕስነትን ኣለዉ።

ናይ ሰራሕ ውዕል

ኣብ ንቡር ኩነታት ናይ ሰራሕ ውዕል ብጽሑፍ ይፍጸም። ናይ ቃል ውዕልውን ብሕጊ ቅቡል ኢዩ። እቲ ናይ ውዕል ስምምዕ ብሕጊ መሰረት ነቶም ግዴታታትን መሰላን (Obligationenrecht) የተግብር። ኣብዚ እቲ ዝተሓተ ደረጃታት ሰራሕ ይንጸር። በዚ መሰረት ሰባት ብዘይ ናይ ጽሑፍ ውዕል፡በቲ ናይ ቃል ውዕል መሰረት ዝተፈላለዩ መሰላትን ግቡኣትን ይህልዎም።

መሰል ሰራሕተኛታት

ኣብ ስዊስ ሰራሕተኛታት ዝተፈላለዩ ሕጋዊ መሰላት ኣለዎም። ካብኣቶም እቶም ኣገስቲ፡

- ወሃብ ሰራሕ፡ ኣብ ማሕበራዊ ውሕስነት ከመዝግቦም፡ ናይ ሓደጋ ድሕነት ክኣትወሎም ገለ ክፋል ናይዚ ክፍሊት ክሸፍነሎም ይገደድ።
- ኩሎም ሰራሕተኛታት እንተወሓደ 4 ሰሙን ዝኸፈል ናይ ዕረፍቲ ግዜ ኣለዎም።እዚ ነቶም ብስዓታትን ብገለ ክፈልን ዝተቆጽሩ ሰራሕተኛታትውን ይምልከት።
- እቲ ዝለዕለ ዝፍቀድ ናይ ሰራሕ ሰዓታት 50 ሰዓት ኣብ ሰሙን ኢዩ። ኣብ ገለ ጨናፍር ግን 45 ሰዓት ኣብ ሰሙን ኢዩ።
- ሰራሕተኛታት ናይ ሰራሕ ምስክር ወረቐት ካብ አስራሒ ክወስዱ መሰል ኣለዎም።
- ዝሓመመ ወይ ሓድደጋ ዘጋጠሞ ሰራሕተኛ፡ እሞ ኣብቲ ትካል ካብ 3 ወርሒ ንላዕሊ ሰራሒ እንተኮይኑ ንዝተወሰነ ግዜ ደሞዱ ክኸፈል መሰል ኣለዎ።
- ነብሰ ጸር ኣዴታትን ሕጻናት ዝወለዱን፡ ሓደ ፍሉይ መሰል (Mutterschutz) ኣለዎን።

ደሞዝ

ኣብ ስዊስ ብሕጊ ዝተኣወጀ ትሑት ደሞዝ የለን። ይኹን እምበር ብዙሓት ትካልት ዝተሓተ ደሞዝ ዝኸፈሎ ሓባራዊ ናይ ሰራሕ ስምምዕ ኣለዎን (GAV)። ደቀንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ንማዕረ ሰራሕ ማዕረ ደሞዝ ናይ ምርካብ መሰል ኣለዎም። ኣብ ናይ ሰራሕ ውዕል ተገሊጹ (ሰፊሩ) ዘሎ መጠን ጠቕላላ(ሓፈሻዊ) ደሞዝ እዩ። ይኹን እምበር እቲ ዝኸፈል ዝተጻረየ ደሞዝ እዩ፡ ኣቐዲሙ ግን ክፍሊት ማሕበራዊ ድሕነት ይቕረጽ (Sozialabzüge)። ንመብዛሕቶም ናይ መንበሪ ፍቓድ B፡ መንነት F ወይ N፡ ናይ ሓጺር እዋን መንበሪ ፍቓድ L ወይ መንበሪ ፍቓድ ዶብ ሰገርቲ ሰራሕተኛታት G ግብሪ (Quellensteuer) ብቐጥታ ካብ ደሞዞም ይቕረጽ ።

ስንብታ ስራሕ / ውዕል

ናይ ስራሕ ስንብታ ኣብ ዝግበረሉ ግዜ : ወሃብ ስራሕን ስራሕተኛን፡ ነቲ ኣብ ውዕል ተወሲኑ ዘሎ ናይ ግዜ ደረት ብሕጊ ክክተሉ ይግባእ። ብዘይ ውዕል ሕደር ዝግበር ስንብታ ግን ብፍሉይ ቅድመ ኩነት ይትግበር። ንስንብታ ዝምልከት ናይ ጽሑፍ ምክንያት ብዝርዝር ክቕርብ እቲ ስንብታ ዝገብር ይሕተት። ንዝሓመመ፡ ሓደጋ ንዝጋጠሞ ወይ ነብሰጸር፡ ሓራስ ዝምልከት እንተተይኑ፡ ኣቐዲሙ ኣብ ሕጊ ሰፊሩ ብፍሉይ መሰል ዝተሓለወ ኢዩ። ናይ በለጽ ወይ ካብ ኣገባብ ወጻኢ ስንብታ ግን ኣብ ፍርዲ ክቕርብ ይክእል ኢዩ። ስራሕተኛ ባዕሉ ካብ ስራሕ ስንብታ ምስዝሓትት፡ ኣብ ናይ ሽቕለት ኣልቦ ድሕነት ትካል ሳዕቤናት ከጋጥሞ ይክእል።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክ ኣድራሻታት ብሮፕራት ቡሉቲን)

www.salut-aargau.ch/ti/work/rights-and-duties

ስራሕ አልቢነት

ስራሕተኛታት ንስራሕ አልቢነት ዝኸውን ውሕስነት ይእትዉ። ስራሕ-አልቢ ዝኸውን ከኣ፡ ብሕጊ መሰረት ንዝተወሰነ ጊዜ ንንዘብ ሓገዝ ይወስድ። ስራሕ አልቢ ዝኾኑ ሰባት ኣብ ናይ ዞባ ስራሕ ኣከፋፋሊ ትካል (RAV) ክምዝገቡ ይግባእ። እዚ ከኣ ስራሕ ኣብ ምድላይ ይሕግዝ።

ድሕነት ስራሕ-አልቢነት

ድሕነት ስራሕ-አልቢነት (ALV) ኣደ ናይ መንግስቲ ትካል ኮይኑ፡ ንኩሎም ስራሕተኛታት ናይ ግድን ኢዩ። እቲ ወርሓዊ ክፍሊት ከኣካብ ወርሕዊ ደምዝ ብቀጥታ ይኸፈል። ወሃብ ስራሕ ከእ ፍርቂ ይኸፍል። ነብሶም ክኢሎም ዝነብሩ ኣብዚ ድሕነት ኣይእትዉን። ስራሕ አልቢ ዝኸውን ሰብ ካብዚ ድሕነት መተካእታ ደምዝ (ናይ ስራሕ አልቢ ንንዘብ, Arbeitslosengeld) ካብዚ ትካል ይወስድ። መዓስን ክንደይን ንንዘብ ከትወስድ ኣብ ዝተፈላለዩ መምዘኒታት ይምርኮስ። ካብዚ ንእብነት፡ ክንደይ ዝእክክል ከምዝሰራሕካ፡ ወይ ብምንታይ ምኽንያት ስራሕ-አልቢ ከምዝኾንካ።

ኣካይዳ መስርሕ ስራሕ-አልቢነት

ስራሕ-አልቢ ዝኸውን፡ ብዝቐልጠፈ ኣብ ምምሕዳር ከባቢ ክምዝገብ ኣለዎ። እዚ ቅድሚ እታ ናይ መጨረሻታ መዓልቲ ናይ ስራሕ እንተደንገየ ከኣ ኣብ ቀዳመይቲ ናይ ስራሕ አልቢነት መዓልቲ ክግበር ኣለዎ። ልክዕ ኣብዚ ጊዜዚ ከኣ ሰብ ኣብ ኣብ ናይ ዞባዊ ናይ ስራሕ መከፋፈሊ ማእከል (RAV) ክምዝገብ ኣለዎ። ኣብዚ ኩሉ ቀጻሊ ደረጃታት ይንጽር።

ዞባዊ ማእከል ምክፍፋል ስራሕ

ዞባዊ ማእከል ምክፍፋል ስራሕ (RAV) ቀልጢፍካ ስራሕ ክትረክብ ይሕግዝ። ናይ ምኽራዊ ምዝርራብ RAV ሰብ ናይ ስራሕ አልቢነት ንንዘብ ክወስድ እንተደልዩ፡ ናይ ግድን እዮም። ብተወሳኺ RAV ናይ ስራሕ ፕርግራምን፡ ስልጠናን ይህብ። እዚ ውን ብከፊል ናይ ግድን እዩ። ኣብዚ RAV ሰባት ኣብ ስዊስ ንና ስራሕ ዘይጀመሩ እንተኮይኖምውን፡ ኣብ ምድላይ ስራሕ፡ ሓገዝ ይወሃቦም፡ ንንዘባዊ ሓገዝ ግን ኣይወሃቦምን።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክ ኣድራሻታት ብሮፕራት ቡሉቲን)

www.salut-aargau.ch/ti/work/unemployment

ተፈላግነት ዲፕሎማ

ናይ ወጻኢ ዲፕሎማን ምስክር ወረቐትን ኣብ ስዊስ ኩሎም ቅቡላት/ተፈላግነት ዘብሎም ክኾኑ ይኽእሉ እዮም። መርትዕታት ብምቕራብ ግን ዘሎካ ዲፕሎማ ተፈላግነት / ቅቡል ክትገብሮ ይከኣል። ንገለ ሞያታት እዚ ናይ ግድን ኣድላዩ ኢዩ።

ተቐባልነት / ተፈላግነት ዲፕሎማ

ናይ ወጻኢ ዲፕሎማ ዘለዎም ሰባት፡ ሓደ ሓደ ቅድመ-ኩነት ብምምላእ፡ ቅቡላት ክገብርዎም ይከእል። ቅቡል ዝበሃል ዲፕሎማ፡ እቲ ናይ ወጻኢ ዲፕሎማ፡ ምስ ናይ ስዊስ ደረጃ ሓደ ዋጋ ከም ዘለዎ ይረጋገጽ። ኣብቶም ብሕገ ረቓቲታት ዝተወሰነሎም ሞያታት(ንኣብነት፡ ናይ ሕክምና ክኢላታት፡ ናይ ትምህርቲ ክኢላታት) ነቲ ናይ ደገ ዲፕሎማ ቅቡል ክትገብሮን ብምዃን ምእንቲ ክትነጥፍ ብሕገ ናይ ግድን ኢዩ። ነዚ ቅቡል ንምግባር ዝሰርሑ ትካላት ከከም ዓይነት ሞያ ክፈላለዩ ይኽእሉ። ሓበሬታ ካብ ሃገራዊ ናይ ዲፕሎማ ቅቡል መግቢር ትካል (Nationale Kontaktstelle für Diplomanerkennung) ወይ ናይ ምክሪ ኣገልግሎት ንስልጠናን ሞያን ካንቶን ኣርጋው (ask!) ምውካስ ይከኣል።

ምርግጋጽ ደረጃ ስልጠና

ብሕገ ኣብ ዘይተሓንጸዱ ሞያታት፡ ዲፕሎማ ቅቡል ምግባርን፡ ኣብ ስዊስ ንክትነጥፈሎምን ብዙሕ ኣገዳሲ ኣይኮነን። ነዞም ሞያታት ዚኣም ናይ ደረጃ መረጋገጺ ምስክር (Niveaubestätigung) ክሕተት ይከእል። እዚ ምስክርነት ናይ ስራሕ ዋጋ ናይቲ ዲፕሎማ ኣብ ስዊስን ናይ ትምህርቲ ሜላን ኣገባብን ንምንጽጻርን ኣብ ምድላይ ስራሕ ከም ምስክርነት ይሕግዝ። ሓበሬታ ንመረጋገጺ ደረጃ ዲፕሎማ ካብ ሃገራዊ መወከሲ ማእከል ናይ ዲፕሎማ ተፈላግነት ወሃቢ ኣካል(Nationale Kontaktstelle für Diplomanerkennung) ወይ ካብ ናይ ምክሪ ማእከል ንስልጠናን ትምህርቲን ኣብ ካንቶን ኣርጋው (ask!) ምውካስ ይከኣል።

ምድጋም ዝተመረቐካሉ / ዝዛዘምካዮ ሞያ

ሞያዊ ተሞክሮን ትምህርቲን ዘልዎም ፡ዓቕሚ ኣዳም ዝበጽሑ መንእሰያት፡ ሒዞም ዝመጽኡ ዲፕሎማ ቅቡል/ ተፈላግነት ዘይብሉ መስዝኸውን፡ ኣብ ስዊስ ሞያዊ መሰረታዊ ትምህርቲ ወይ ላዕለዎይ ትምህርቲ ደጊሞም ክመሃሩ ይኽእሉ። ናይዚ መስርሕ፡ ኣብ ናይ ቀደም ትምህርቶም፡ ሞያዊ ተመኹሮኦምን ዕድሜኦምን ይምርኮስ። ኣብዚ ጉዳይ ኣፍልጦ ጀርመን (NiveauB1/B2 nach GER) ቀንዲ ወሳኒ ረቓቲ ኢዩ። ኣብዚ ጉዳይ ዝግደስ ሰብ፡ ኣብ ናይ ስራሕ መእተዊ ማዕጾ ናይ ካንቶን ኣርጋው (Eingangsportal Aargau) ብነጻ ሓበሬታን ምክሪን ክረክብ ይኽእል። ዝነበሮ ሞያ ደጊመ ኣብ ስዊስ ዝመሃር፡ ዝያዳ ዕድል ንስራሕን ንቀጻሊ ትምህርቲን ይረክብ።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክ ኣድራሻታት ብሮፕራት ቡለቲን)

www.salut-aargau.ch/ti/work/recognition-of-qualifications